

7. Сахаров А. Д. Мир, прогресс, права человека: статьи и выступления / А. Д. Сахаров. – Л.: Сов. писатель. – 1990. – 128 с.

Огромный социокультурный потенциал и соответствующие прикладные возможности имеет реализация культурно-исторического дидактического принципа в физическом образовании. В статье на примере виртуального культурно-научного диалога выдающихся физиков – Архимеда и А. Д. Сахарова показана возможность практической реализации культурно-исторического дидактического принципа при изучении истории физики и техники в содержании физического образования в школе. Рассмотренный подход к обучению физике в данной политической ситуации в Украине является образцом при решении личных моральных проблем и вопросов достоинства для украинской молодежи.

Ключевые слова: культурно-исторический дидактический принцип, содержание физического образования, обучение физике, социокультурная функция.

The huge socio-cultural potential and appropriate application possibilities have the implementation of the cultural-historical didactic principle in physical education. A virtual cultural-scientific dialogue by outstanding physicists – Archimedes and A. D. Sakharov illustrates the possibility of practical implementation of the cultural-historical didactic principle at the studying of history of physics and technique in the content of school physical education at this article. The considered approach to teaching physics in modern political situation in Ukraine is an example for the solution of personal problems and issues of moral dignity for Ukrainian youth.

Key words: the cultural-historical didactic principle, the content of physical education, the studying of physics, socio-cultural function.

УДК 378.141

ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

Попович Ірина Євгенівна

м.Ужгород

В статті розглядаються питання дистанційної освіти. Аналізується досвід Великої Британії в організації дистанційної освіти, розробці і забезпеченні системи педагогічного супроводу дистанційного навчання у вищих навчальних закладах.

Ключові слова: Велика Британія, дистанційне навчання, педагогічний супровід.

Упродовж останніх десятиріч широкого розповсюдження у світовому освітньому просторі набуває дистанційне навчання, особливості якого досліджуються як зарубіжними, так і вітчизняними вченими (М.Блек, В.Кухаренко, М.Мойсеєв, Б.Холмберг, Р.Шаран та ін.). Незважаючи на значний інтерес вітчизняних науковців і педагогів до цієї проблеми, багато її аспектів продовжують залишатися недостатньо вивченими. В цьому плані заслуговує уваги, на нашу думку, досвід деяких зарубіжних країн, де дистанційна освіта успішно використовується вже давно. До таких країн, насамперед, відноситься Велика Британія.

Велика Британія посідає одне з провідних місць на світовому ринку освітніх послуг. Саме в цій країні були встановлені перші стандарти використання дистанційних методів навчання в сфері вищої освіти і відкриті вищі навчальні заклади дистанційної освіти. У Великій Британії накопичений значний досвід в організації надання допомоги студентам, їх підтримки в отриманні освіти на відстані.

Наукові праці британських учених (М.Блек, М.Макферсон, М.Мур, Д.Стьюарт, О.Петерс, А.Тейлор, Б.Холмберг та ін.), в яких досліджуються різні аспекти організації дистанційного навчання і підготовки дидактичних матеріалів, відомі у всьому світі.

Результати досліджень британських учених з проблем дистанційної освіти систематично презентуються у таких популярних наукових періодичних виданнях, як: «The Journal of Higher Education», «European Journal of Education», «Comparative Education», «International Journal of Lifelong Education», «The British Journal of Education Technology», «European Journal of Open, Distance E-learning», «The Journal of Open and Distance Learning» (United Kingdom), «International Review of Research in Open and Distance Learning», «Teaching at a Distance», «Journal of Asynchronous Learning Networks», «Journal of Distance Education» та ін.

Чому дистанційна освіта стає сьогодні все більш популярною?

Будь-яка система освіти покликана сприяти реалізації

основних задач соціально-економічного і культурного розвитку суспільства, бо саме школа, вищий навчальний заклад готують людину до активної діяльності в різних сферах економіки, культури, політичного життя держави. Тому роль школи як базової ланки освіти вкрай важлива, здатність школи гнучко реагувати на запити суспільства, зберігаючи при цьому накопичений позитивний досвід, має дуже важливе значення. Разом з тим школа достатньо консервативна і не завжди соціально-економічні зміни, науково-технічний прогрес знаходять необхідний відгук у середовищі шкільних та вузівських працівників. Вимагається певний період адаптації нових ідей, нових технологій до стилю мислення і сприймання вчителів та учнів.

Якщо раніше пріоритет в системі навчання надавався викладанню, то зараз, у постіндустріальний період розвитку суспільства, в період його інформатизації, пріоритет чітко визначається за навчанням. Тому стара парадигма освіти: вчитель – підручник – учень повинна бути замінена на нову: учень – посібник – вчитель. Професія вчителя набуває нового статусу, ніяк не менш значимого, ніж раніше, але все-таки іншого. Завдання вчителя тепер – організувати самостійну пізнавальну діяльність учня, навчити його самостійно здобувати знання та застосовувати отримані знання на практиці. Турбота вчителя – вибрати для вказаних цілей такі методи, технології навчання, які б не тільки і не стільки дозволяли засвоювати готові знання, скільки допомагали б здобувати знання самостійно з різних джерел, формувати власну точку зору, вміти її аргументувати, використовувати раніше отримані знання у якості методу для отримання нових знань. Тільки таке навчання можна вважати розвиваючим.

Тому сьогодні у всіх розвинених країнах світу наголос у розвитку педагогічних технологій у ході реформування систем освіти переноситься на навчання умінню самостійно здобувати потрібну інформацію, виокремлювати проблеми і знаходити шляхи їх раціонального вирішення, вміти критично аналізувати отримані знання і застосовувати їх для вирішення нових завдань.

Засвоєння та узагальнення готових знань стає не метою, а одним із допоміжних засобів інтелектуального розвитку людини. Педагогічні системи не можуть у сучасних умовах, як на початку нашого століття, дозволити собі будувати навчання в основному на засвоєнні суми готових знань, набутих людством. Мета систем освіти у сучасних суспільствах: інтелектуальний та моральний розвиток людини, щоб людина не була бездумним гвинтиком тієї чи іншої політичної, ідеологічної, будь-якої іншої машини. Сучас-

ному суспільству потрібна людина самостійна, критично мисляча, яка вміє бачити і творчо вирішувати проблеми [1].

Практично всі розвинені країни світу усвідомили необхідність особистісно-орієнтованої освіти, в якій учень, студент дійсно є центральною фігурою навчального процесу. Що означає поняття "особистісно орієнтоване навчання?"

Перш за все, це навчання, що враховує індивідуальні задатки, здібності і можливості учня, яке використовує передові педагогічні та інформаційні технології не тільки для оволодіння кожним учнем певною сумою знань, умінь, навичок, але, що значно важливіше – для розвитку особистості учня. Особистісно-орієнтоване навчання передбачає у якості основних принципів диференціацію та індивідуалізацію навчання, розвиваючий його характер.

Особистісно-орієнтоване навчання досить важко забезпечити в умовах традиційного навчання в школі чи університеті, яке називається "закритим", оскільки поведінка учня контролюється як у просторі, так і в часі. Планування навчального процесу повністю здійснюється викладачами.

Закрита форма навчання спрямована, в основному, на формування знань, умінь та навичок.

Крім цього, слід враховувати, що процес навчання сучасної людини не закінчується в школі, чи вузі, а стає безперервним. Тому сьогодні на зміну традиційним "закритим" системам навчання приходять нові "відкриті" системи, до яких відноситься і дистанційна освіта.

Відкрите навчання – сучасна форма навчання – спрямоване на отримання якісних знань, які пов'язані з більш повним розвитком особистості (незалежність, творчість, ініціативність, інтелегентність і т.д.). У відкритому навчанні перевага надається самостійній роботі. Воно базується на свободі: виборі місця навчання; часу навчання; форм навчання. Висока якість знань забезпечується академічністю курсів, обліком потреб ринку та посиленням відповідальності учня за якість його знань, оскільки він є основною контролюючою ланкою процесу навчання.

Результати вивчення наукової літератури [1;2;3] засвідчують, що існує дуже багато визначень дистанційного навчання і дистанційної освіти, в кожному з яких наголошується на тих чи інших важливих особливостях цієї оригінальної форми отримання знань:

1. Дистанційне навчання є формою здобуття освіти, поряд з очною та заочною, при якій в навчальному процесі використовуються кращі традиційні та інноваційні методи, засоби та форми навчання, засновані на комп'ютерних і телекомунікаційних технологіях.

2. Дистанційне навчання – нова організація навчального процесу, яка базується на принципі самостійного навчання студента. Середовище навчання характеризується тим, що учні в основному, а часто і зовсім, віддалені від викладача у просторі і (або) в часі, але мають можливість у будь-який момент підтримувати діалог за допомогою засобів телекомунікації.

3. Дистанційне навчання – сукупність інформаційних технологій, які забезпечують надання учням основного об'єму навчального матеріалу, інтерактивну взаємодію учнів та викладачів у процесі навчання, надання студентам можливості самостійної

роботи по засвоєнню навчального матеріалу, а також оцінку їх знань та навичок у процесі навчання.

4. Дистанційне навчання – це універсальна гуманістична форма навчання, яка базується на використанні широкого спектру традиційних і нових інформаційних та телекомунікаційних технологій і технічних засобів, котрі створюють умови вільного вибору для учня навчальних дисциплін, які відповідають стандартам, діалогового обміну з викладачем, при цьому процес навчання не залежить від розташування учня у просторі і часі.

Дистанційне навчання – це нова форма організації освіти, яка заснована на використанні персональних комп'ютерів, електронних посібників і засобів телекомунікації, що пропонують якісно нову технологію навчання.

Процес навчання при дистанційній освіті перетворюється у процес вивчення. Водночас, процес вивчення буде ефективним за наявності системи відповідного педагогічного супроводу.

Аналіз наукових праць британських учених [3;4] дає підстави визначити систему педагогічного супроводу дистанційного навчання як цілеспрямовану, спеціально організовану інтерактивну взаємодію особи, яка вчиться і особи, яка навчає, інваріантну стосовно місця їх перебування в просторі і часі, що реалізується в різноманітних формах, прийомах з використанням різних технічних засобів і має на меті надати своєчасну і кваліфіковану підтримку, допомогу студенту впродовж всього процесу навчання.

Британська система педагогічного супроводу дистанційного навчання включає низку компонентів, основними з яких є: цільовий, суб'єктний, змістовий, операційний, результативний.

Цільовий компонент спрямований на максимальне задоволення освітніх потреб тих осіб, які навчаються дистанційно. В суб'єктному компоненті (вчитель, учень) характерною особливістю тих, хто навчається, є їх свобода, незалежність, автономність, що проявляється у виборі місця, режиму навчання, дисциплін навчальної програми, а також склад студентів дистанційного навчання (вік, соціальний статус, наявний освітній рівень). Для системи педагогічного супроводу дистанційної освіти Великої Британії властиве ранжування і розподіл сфер діяльності професорсько-викладацького складу. В змістовому компоненті системи проявляється зміна функціонального наповнення діяльності педагога від інформаційної до організаційної, менеджерської. Інтерактивна взаємодія особи, яка здобуває освіту дистанційно, зі змістом навчання, педагогами, іншими студентами проявляється в особливостях операційного компонента системи, зумовленого варіантом організації дистанційного навчання (синхронна/асинхронна модель) і типом навчального закладу. Особливості результативного компонента розкриваються в педагогічному контролі системи педагогічного супроводу дистанційного навчання.

Британські вчені виокремлюють напрямки подальшого розвитку системи педагогічного супроводу дистанційного навчання: зміна цільових установок в системі, зумовлених соціально-економічним замовленням суспільства; забезпечення повної рівності і розширення доступу до отримання вищої освіти; реалізація концепції навчання впродовж всього життя; більш глибока індивідуалізація навчання; варіативність системи педагогічного супроводу; інтеграція у світовий освітній простір; відкритість; стандартизація; підвищення якості та ін.

Література та джерела

1. Козубовська І.В., Бартош О.П., Шпеник С.З., Бабинець М.М. Зарубіжний досвід підготовки фахівців в системі дистанційної освіти / І.В.Козубовська, О.П.Бартош, С.З.Шпеник, М.М.Бабинець. – Ужгород : ФОР Бреза, 2012. – 155 с.
2. Кухаренко В.М., Олейник Т.О., Рыбалко О.В., Савченко М.В. Основы дистанционного обучения. Дистанционный курс: Учебное пособие / Под ред. В.М.Кухаренко. – Харьков : ХДПУ, 1999. – 182 с
3. Carr-Chellman, A. The Ideal Online Course Text. / A. Carr-Chellman, P. Duchastel // The British Journal of Educational Technology. 2000. - Vol. 31, № 3.-P. 229-241.
4. Education in the UK: facts and figures Text. / ed. D. Mackinnon ; Open University. London : Hodder & Stoughton in association with the Open University, 1999.-213 p.

В статье рассматриваются вопросы дистанционного образования. Анализируется опыт Великобритании в организации дистанционного образования, разработке и обеспечении системы педагогического сопровождения дистанционного обучения в высших учебных заведениях.

Ключевые слова: Великобритания, дистанционное обучение, педагогическое сопровождение.

In this article the issues of distance education have been discussed. The experience of Great Britain in the field of distance education man-

agement and development of system of pedagogic support of distance learning in higher schools has been considered.

Key words: Great Britain, distance learning, pedagogic support.

УДК 81'373.111

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Потюк Ірина Євгенівна
м.Тернопіль

У статті проаналізовано специфіку оволодіння англomовною лексичною компетенцією у немовному навчальному закладі, яка являється невід'ємним компонентом іншомовної професійно спрямованої комунікативної компетенції студента, а також забезпечує майбутніх фахівців знаннями професійної лексики та формує у них вміння розпізнавати й розуміти термінологічні одиниці підмови спеціальності. Автором виокремлено основні аспекти процедури відбору матеріалів для формування англomовної професійно спрямованої лексичної компетенції та охарактеризовано особливості оцінювання результативності цього процесу як таких, що сприятимуть його ефективності.

Ключові слова: комунікативна компетенція, іншомовна професійно спрямована лексична компетенція, студенти немовних спеціальностей.

Сучасне замовлення суспільства передбачає мовну підготовку фахівця відповідно до координованих стандартів та вимог щодо володіння іноземними мовами. Такі зміни потребують формування нових цілей, принципів, змісту навчання ІМ для ВНЗ, які здійснюють підготовку фахівців з немовних спеціальностей, а також розробки відповідних навчальних матеріалів. Так, з цієї метою в Україні було створено принципово нову програму з іноземних мов для ВНЗ – Програма з англійської мови для професійного спілкування (2005), яка надає студентам немовних спеціальностей (надалі СНС) можливість розвивати мовну компетенцію і стратегії, необхідні для ефективної участі в освітньому процесі та активної позиції у різних ситуаціях професійного спілкування.

Оскільки, англomовна професійно спрямована комунікативна компетенція сьогодні характеризується як структурний компонент особистості СНС, для її формування вбачаємо необхідність та доцільність у розвитку саме лексичної компетенції як такої, що сприяє та полегшує професійну комунікацію фахівців немовної сфери англійською мовою.

Мета статті – охарактеризувати головні, на нашу думку, аспекти проблеми відбору навчальних матеріалів для підвищення ефективності процесу формування у студентів немовних спеціальностей професійної англomовної лексичної компетенції, а також обґрунтувати особливості оцінювання рівня її сформованості у студентів.

Особливості процесу формування іншомовного лексичного матеріалу як основи навчання іншомовної лексики полягають у необхідності правильного відбору навчального матеріалу та його методичної організації, оскільки ми переконані, що доцільно відібраний матеріал для опрацювання сприятиме ефективності та результативності цього процесу.

Тому, ми пропонуємо детальніше розглянути саму процедуру відбору матеріалів для формування професійно спрямованої лексичної компетенції. Отже, беручи за основу розвідки В.Л.Скалкіна та Н.Ф.Бориско [1; 4], відбір навчального матеріалу рекомендуємо здійснювати наступним чином:

1. визначити сферу спілкування, яка б відповідала інтересам студентів;
2. сформулювати теми, які найповніше б сприяли відображенню професійного досвіду студентів, їхніх уявлень про дійсність і спосіб організації навчального матеріалу;
3. виділити проблемно-тематичні комплекси, які включа-

ють попередній досвід студентів, характеризуються актуальністю і є стимулом до активних навчальних дій;

4. виокремити найбільш типові ситуації спілкування, які б виступали індикатором міжособистісної взаємодії учасників комунікативного процесу (предмет спілкування, ролі, завдання спілкування);

5. здійснити добір навчальних фахових текстів як одного із основних джерел термінологічної лексики для студентів немовних ВНЗ та підґрунтя для стимулювання мовленнєвої взаємодії на професійну тематику;

6. відібрати власне мовний мінімум (лексичний матеріал, мовленнєві формули), який слід вважати основною складовою реального словника студентів.

Також, на нашу думку, не менш вагомою складовою у процесі формування англomовної лексичної компетенції є визначення його результативності. Тому ми наголошуємо на важливості розробки критеріїв оцінювання для визначення рівня сформованості лексичної компетенції студентів. А з огляду на те, що згідно визначення, поняття лексичної компетенції передбачає знання мовних (тобто лексичних у нашому випадку) одиниць і вміння їх використовувати [2, с.110; 3, с.7] в усному та писемному мовленні, то для визначення рівня її сформованості ми пропонуємо розмежувати знання та вміння, якими повинен володіти студент при писемному спілкуванні, а також приділяти увагу його вправності в усній комунікації.

Для визначення рівня сформованості професійно орієнтованої лексичної компетенції ми пропонуємо такі групи критеріїв оцінювання: А) об'єм та глибина знань фахової лексики; Б) повнота і точність розуміння лексичних одиниць підмови спеціальності. Ми вважаємо, що інформування про особливості оцінювання дасть студентам можливість орієнтуватися в досягнутих результатах свого навчання, а тому ознайомлення студентів із об'єктами контролю, які визначають ефективність та кількісні характеристики рівня сформованості лексичної компетенції, є необхідним. Пропонуємо наступні об'єкти контролю для з'ясування рівня успішності СНС у формуванні лексичної компетенції:

- А) Об'єм та глибина знань фахової лексики:
- спектр використання ЛО;
  - контекстне / ситуативне вживання ЛО;
  - професійна спрямованість ЛО.
- Б) Повнота і точність розуміння лексичних одиниць підмови спеціальності:
- логіко-смилова цінність ЛО;
  - адекватність вживання ЛО;
  - тематичність/інформативність повідомлення.

Визначення рівня сформованості у студентів немовних вузів англomовної професійно орієнтованої лексичної компетенції ми пропонуємо здійснювати за критеріальною шкалою. Загальна кількість балів за всі запропоновані завдання у тестах становить 100 балів для визначення рівня знань фахової лексики та вміння її використовувати у писемному мовленні та 50 балів для з'ясування рівня успішності вживання фахової лексики студентами в усному мовленні. Звідси, студент отримує «відмінно» (А), якщо він набирає 90-100/41-50 балів; «дуже добре» (В), якщо він набрав 85-89/38-41 балів; «добре» (С), якщо студент набрав 75-84/34-38 балів; «задовільно» (D) – 60-74/30-33 бали; «достатньо» (Е), повторне складання теми – 50-59/27-30 балів; «незадовільно»